Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 15ης Οκτωβρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Περιεχόμενο της υποχρεώσεως προδικαστικής παραπομπής την οποία υπέχουν τα εθνικά δικαστήρια τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας – Διαδικασία για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως ενώπιον ανωτάτου δικαστηρίου κράτους μέλους – Αίτημα του διαδίκου ο οποίος ζητεί την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως να υποβληθεί στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης – Εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας παρέχεται άδεια προς άσκηση αναιρέσεως όταν εγείρεται σημαντικό νομικό ζήτημα για την ασφάλεια δικαίου, την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου ή την εξέλιξή του – Υποχρέωση του ανωτάτου εθνικού δικαστηρίου να εξετάσει, στο πλαίσιο της διαδικασίας για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, εάν πρέπει να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως – Αιτιολογία της απόφασης με την οποία απορρίπτεται η αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως»

Στην υπόθεση C-144/23,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο, Σλοβενία) με απόφαση της 7ης Μαρτίου 2023, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Μαρτίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d.o.o.

κατά

Republika Slovenija,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο, T. von Danwitz, Αντιπρόεδρο, F. Biltgen, K. Jürimäe, K. Λυκούργο, M. L. Arastey Sahún, S. Rodin, Δ. Γρατσία, M. Gavalec, προέδρους τμήματος, A. Arabadjiev (εισηγητή), J. Passer, Z. Csehi και O. Spineanu-Matei, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: N. Αιμιλίου

γραμματέας: M. Longar, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 5ης Μαρτίου 2024,

* Γλώσσα διαδικασίας: η σλοβενική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d.o.o., εκπροσωπούμενη από τον A. Velkaverh, odvetnik,

– η Σλοβενική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις B. Jovin Hrastnik και N. Pintar Gosenca,

– η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Möller,

– η Λεττονική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις K. Pommere και S. Zābele,

– η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την P. P. Huurnink,

– η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την A. Laine,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τον F. Erlbacher, την B. Rous Demiri και τον C. Urraca Caviedes,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 18ης Ιουνίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της KUBERA, trgovanje s hrano in pijačo, d.o.o. (στο εξής: KUBERA) και της Republika Slovenija (Δημοκρατίας της Σλοβενίας), εκπροσωπούμενης από το Ministrstvo za finance (Υπουργείο Οικονομικών, Σλοβενία), με αντικείμενο μέτρο για την τελωνειακή επιβολή δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΕ) 608/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Ιουνίου 2013, σχετικά με την τελωνειακή επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1383/2003 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 181, σ. 15), ορίζει τα εξής:

«Εάν οι τελωνειακές αρχές εντοπίσουν εμπορεύματα για τα οποία υπάρχει υποψία ότι παραβιάζουν δικαίωμα διανοητικής ιδιοκτησίας καλυπτόμενο από απόφαση έγκρισης [αίτησης για παρέμβαση των τελωνειακών αρχών που υποβάλλεται στην αρμόδια τελωνειακή υπηρεσία], προβαίνουν σε αναστολή της παράδοσης ή σε δέσμευσή τους.»

Το σλοβενικό δίκαιο

4 Το άρθρο 22 του Σλοβενικού Συντάγματος έχει ως εξής:

«Κάθε πρόσωπο απολαύει ίσης προστασίας των δικαιωμάτων του σε κάθε διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου, λοιπών κρατικών οργάνων, οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και φορέων δημόσιας εξουσίας που αποφαίνονται επί των δικαιωμάτων, των υποχρεώσεων ή των έννομων συμφερόντων του.»

5 Το άρθρο 22, παράγραφος 1, του Zakon o upravnem sporu (κώδικα διοικητικής δικονομίας) (Uradni list RS, αριθ. 105/06), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, ορίζει τα εξής:

«Στις ένδικες διοικητικές διαφορές εφαρμόζονται οι διατάξεις του κώδικα πολιτικής δικονομίας, πλην των περιπτώσεων στις οποίες ο παρών κώδικας ορίζει άλλως.»

6 Το άρθρο 367, παράγραφος 1, του Zakon o pravdnem postopku (κώδικα πολιτικής δικονομίας) (Uradni list RS, αριθ. 73/07), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: ZPP), προβλέπει τα ακόλουθα:

«Οι διάδικοι μπορούν να ασκήσουν αναίρεση κατά τελεσίδικης αποφάσεως που εκδόθηκε σε δεύτερο βαθμό εντός 15 ημερών από την κοινοποίηση της αποφάσεως του [Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Σλοβενία)] με την οποία επιτρέπεται η άσκηση αναιρέσεως.»

7 Κατά το άρθρο 367a του ZPP:

«(1) Το δικαστήριο επιτρέπει την άσκηση αναιρέσεως εάν η απόφαση του [Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου)] αναμένεται να επιλύσει νομικό ζήτημα που είναι σημαντικό για την ασφάλεια δικαίου, την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου ή τη νομολογιακή εξέλιξή του. Συγκεκριμένα, το δικαστήριο παρέχει άδεια προς άσκηση αναιρέσεως στις ακόλουθες περιπτώσεις:

– εάν πρόκειται για νομικό ζήτημα επί του οποίου η απόφαση του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου αποκλίνει από τη νομολογία του [Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου)]· ή

– εάν πρόκειται για νομικό ζήτημα σχετικά με το οποίο δεν υπάρχει νομολογία του [Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου)], ιδίως δε εάν η νομολογία των ανωτέρων δικαστηρίων δεν είναι ομοιόμορφη· ή

– εάν πρόκειται για νομικό ζήτημα σχετικά με το οποίο η νομολογία του [Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου)] δεν είναι ομοιόμορφη.

(2) Το [Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο)] αποφασίζει να επιτρέψει την άσκηση αναιρέσεως με βάση την αίτηση διαδίκου για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως.»

8 Το άρθρο 367b του ZPP έχει ως εξής:

«(1) Η αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως υποβάλλεται από τον διάδικο εντός 30 ημερών από την επίδοση της τελεσίδικης αποφάσεως του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου.

(2) Η αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως υποβάλλεται στο [Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο)].

[…]

(4) Στην αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως ο διάδικος οφείλει να εκθέτει με ακριβή και συγκεκριμένο τρόπο το αμφισβητούμενο νομικό ζήτημα και τους κανόνες δικαίου των οποίων την παράβαση επικαλείται, τις περιστάσεις που καταδεικνύουν τη σημασία του ζητήματος και μια σύνοψη των λόγων για τους οποίους θεωρεί ότι το δευτεροβάθμιο δικαστήριο δεν αποφάνθηκε ορθώς επί του ζητήματος· πρέπει επίσης να περιγράφει με ακριβή και συγκεκριμένο τρόπο τις προβαλλόμενες δικονομικές πλημμέλειες και, κατά τον ίδιο τρόπο, να τεκμηριώνει την ύπαρξη νομολογίας του [Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου)] από την οποία φέρεται να αποκλίνει η απόφαση [του κατώτερου δικαστηρίου] ή την ύπαρξη ασυνέπειας στη νομολογία.»

9 Το άρθρο 367c του ZPP προβλέπει τα εξής:

«(1) Επί της αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως αποφασίζει με διάταξη τριμελές τμήμα του [Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου)].

(2) Το δικαστήριο αρκεί απλώς να αναφέρει στην αιτιολογία της απορριπτικής αποφάσεως επί αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 367a του παρόντος κώδικα.

(3) Το δικαστήριο προσδιορίζει στη διάταξη με την οποία παρέχεται άδεια προς άσκηση αναιρέσεως για ποιο σκέλος ή για ποια συγκεκριμένα νομικά ζητήματα επιτρέπεται η άσκηση αναιρέσεως.

(4) Η απόφαση με την οποία γίνεται δεκτή ή απορρίπτεται η αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα.»

10 Το άρθρο 368 του ZPP ορίζει τα εξής:

«Επί της αιτήσεως αναιρέσεως αποφαίνεται το [Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο)].»

11 Κατά το άρθρο 370, παράγραφος 1, του ZPP:

«Αναίρεση χωρεί λόγω ουσιώδους παράβασης διατάξεων που διέπουν τη διαδικασία ενώπιον του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου την οποία είχε επικαλεστεί ο διάδικος ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου, λόγω ουσιώδους παράβασης διατάξεων που διέπουν τη διαδικασία ενώπιον του δευτεροβάθμιου δικαστηρίου ή λόγω πλάνης περί το δίκαιο.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

12 Η KUBERA, εταιρία εμπορίας τροφίμων και ποτών, αγόρασε στην Τουρκία 87 600 μεταλλικά κουτιά Red Bull τα οποία είχαν παραχθεί στην Αυστρία και τα μετέφερε με πλοίο στον λιμένα του Koper (Σλοβενία) με σκοπό την εισαγωγή τους.

13 Με δύο αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 2021, η φορολογική διοίκηση της Δημοκρατίας της Σλοβενίας αποφάσισε να δεσμεύσει τα μεταλλικά αυτά κουτιά, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 17 του κανονισμού 608/2013, εν αναμονή της έκβασης της ένδικης διαδικασίας που είχε κινήσει η Red Bull GmbH, κάτοχος δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας επί των εν λόγω μεταλλικών κουτιών, προκειμένου να προστατεύσει τα δικαιώματα αυτά.

14 Κατόπιν απορρίψεως των διοικητικών προσφυγών τις οποίες άσκησε κατά των αποφάσεων αυτών, η KUBERA άσκησε ένδικες προσφυγές κατά των εν λόγω αποφάσεων ενώπιον του Upravno sodišče (διοικητικού πρωτοδικείου, Σλοβενία), το οποίο τις απέρριψε.

15 Η KUBERA υπέβαλε ενώπιον του Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, δύο αιτήσεις για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως κατά των αποφάσεων του Upravno sodišče (διοικητικού πρωτοδικείου), στο πλαίσιο των οποίων υποστηρίζει ότι η διαφορά της κύριας δίκης εγείρει το ζήτημα αν ο κανονισμός 608/2013 έχει εφαρμογή σε περίπτωση κατά την οποία τα εισαγόμενα εμπορεύματα παράγονται από τον δικαιούχο των σχετικών δικαιωμάτων βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Υποστηρίζει ότι πρόκειται για σημαντικό νομικό ζήτημα, κατά την έννοια του άρθρου 367a του ZPP, το οποίο δικαιολογεί την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως. Μολονότι θεωρεί ότι ο κανονισμός 608/2013 δεν έχει εφαρμογή σε μια τέτοια περίπτωση, η KUBERA ζητεί, για την περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο φρονεί άλλως, να υποβληθεί στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με το ζήτημα αυτό.

16 Το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, αφενός, εάν το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ το υποχρεώνει, προκειμένου να αποφανθεί επί των υποβληθεισών από την KUBERA αιτήσεων για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, να εξετάσει το αίτημα της εταιρίας αυτής να υποβληθεί στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται εάν υποχρεούται, δυνάμει του άρθρου 47 του Χάρτη, σε περίπτωση που κρίνει ότι παρέλκει η υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο, να αιτιολογήσει την απόφασή του, δεδομένου ότι, κατά το άρθρο 367c, παράγραφος 2, του ZPP, απόφαση απορριπτική αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως πρέπει απλώς να αιτιολογείται συνοπτικώς.

17 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η αναίρεση αποτελεί έκτακτο ένδικο μέσο το οποίο ασκείται κατά τελεσίδικης δικαστικής απόφασης και έχει ως σκοπό την ενοποίηση και την ευθυγράμμιση της νομολογίας, όπως και η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Στο μέτρο που το δίκαιο της Ένωσης αποτελεί μέρος της σλοβενικής έννομης τάξης, το αιτούν δικαστήριο μεριμνά επίσης, μέσω της αναιρετικής διαδικασίας, για την ορθή και ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης.

18 Κατά το αιτούν δικαστήριο, η αναιρετική διαδικασία αποτελείται από δύο στάδια, ήτοι, αφενός, από εκείνο που αφορά το εάν πρέπει να παρασχεθεί άδεια προς άσκηση αναιρέσεως και, αφετέρου, σε περίπτωση παροχής της άδειας αυτής, από εκείνο που αφορά την επί της ουσίας εξέταση της συγκεκριμένης υπόθεσης.

19 Όπως αναφέρει το αιτούν δικαστήριο, η άσκηση αναιρέσεως μπορεί να επιτραπεί μόνον κατόπιν ρητού αιτήματος ενός εκ των διαδίκων και μόνον εφόσον ο διάδικος αυτός αποδείξει την αντικειμενική σπουδαιότητα του νομικού ζητήματος που καλείται να επιλύσει το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο). Επομένως, στο πλαίσιο του σταδίου που αφορά την εξέταση της αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να προτάξει το εν ευρεία εννοία δημόσιο συμφέρον, ήτοι την ανάγκη να διασφαλιστεί η συνοχή της νομολογίας και η

ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου, και όχι το ιδιωτικό συμφέρον των διαδίκων. Το στάδιο αυτό αποτελεί «φίλτρο» για την πρόσβαση στο Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο), προκειμένου να διασφαλιστεί η πλήρης εκπλήρωση από το δικαστήριο αυτό της συνταγματικής αποστολής του και η εκδίκαση των υποθέσεων εντός εύλογου χρονικού διαστήματος.

20 Από τη νομολογία του Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου) προκύπτει ότι παρέχεται άδεια για την άσκηση αναιρέσεως εφόσον ο διάδικος αποδείξει επαρκώς ότι το κατώτερο δικαστήριο έχει αποκλίνει από τη νομολογία του Δικαστηρίου ή ότι η επίμαχη υπόθεση εγείρει ζήτημα συμβατότητας του εθνικού δικαίου προς το δίκαιο της Ένωσης ως προς το οποίο δεν υφίσταται νομολογία του Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου). Το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο) έχει ήδη επιτρέψει την άσκηση αναιρέσεων για τον λόγο ότι το ανακύψαν ζήτημα ήταν σημαντικό από απόψεως τόσο ομοιόμορφης ερμηνείας και εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και εξέλιξης του εθνικού δικαίου. Επομένως, αντιμετωπίζει κατά τον ίδιο τρόπο τα ζητήματα που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης και εκείνα που αφορούν το εθνικό δίκαιο.

21 Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, μολονότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο η νομική σημασία μιας υπόθεσης που άγεται ενώπιόν του να προκύπτει από εκτιμήσεις σχετικές με το δίκαιο της Ένωσης, εντούτοις, ούτε το γεγονός ότι το δίκαιο της Ένωσης μπορεί να εφαρμοστεί στο πλαίσιο της επί της ουσίας εξέτασης της υπόθεσης ούτε το γεγονός ότι ένας εκ των διαδίκων προτείνει, με την αίτησή του για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, να υποβληθεί στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αρκούν, αφ' εαυτών, για να επιτραπεί η άσκηση αναιρέσεως.

22 Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο δεν υποχρεούται, δυνάμει του ZPP, να εξετάσει, ήδη από το στάδιο της διαδικασίας για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, εάν πρέπει, σε περίπτωση παροχής της εν λόγω άδειας, να υποβληθεί στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

23 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι οι αποφάσεις του επί των αιτήσεων για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου και ότι, όταν απορρίπτει μια τέτοια αίτηση, περιορίζεται στη διαπίστωση ότι δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 367a του ZPP.

24 Εντούτοις, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι από απόφαση του Ustavno sodišče (Συνταγματικού Δικαστηρίου, Σλοβενία) της 31ης Μαρτίου 2022 προκύπτει ότι το αίτημα ενός εκ των διαδίκων να υποβληθεί αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, το οποίο διατυπώνεται στο πλαίσιο της αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, πρέπει να κρίνεται ήδη κατά το στάδιο της εξέτασης της αιτήσεως αυτής. Το Ustavno sodišče (Συνταγματικό Δικαστήριο) έχει επίσης κρίνει ότι, όταν το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο) εκδίδει απόφαση με την οποία απορρίπτει αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, το άρθρο 47 του Χάρτη, σε συνδυασμό με το άρθρο 22 του Σλοβενικού Συντάγματος, επιβάλλει στο Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο) την υποχρέωση να αιτιολογεί την απόφαση αυτή κατά τον ίδιο τρόπο με τις δικαστικές αποφάσεις του. Από την εν λόγω απόφαση του Ustavno sodišče (Συνταγματικού Δικαστηρίου) προκύπτει ότι το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο) οφείλει, στο πλαίσιο της διαδικασίας για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, να εξετάζει το αίτημα περί υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τα κριτήρια που απορρέουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου, και να παραθέτει, στην απόφασή του περί μη παροχής άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, τους λόγους για τους οποίους δεν υποβάλλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο, τούτο δε προκειμένου το Ustavno sodišče (Συνταγματικό

Δικαστήριο) να μπορέσει, εφόσον χρειαστεί, να εξακριβώσει εάν τηρήθηκαν οι απορρέουσες από τη νομολογία αυτήν προϋποθέσεις απαλλαγής από την υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής δυνάμει του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

25 Μολονότι το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, εν προκειμένω, οι αιτήσεις της KUBERA για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 367a του ZPP και, ως εκ τούτου, δεν μπορούν να γίνουν δεκτές, είναι της γνώμης ότι, λαμβανομένης υπόψη της απόφασης του Ustavno sodišče (Συνταγματικού Δικαστηρίου) της 31ης Μαρτίου 2022, η υπόθεση της κύριας δίκης εγείρει σημαντικό ζήτημα ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης, το οποίο καθιστά αναγκαία την προδικαστική παραπομπή ενώπιον του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ.

26 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, προκειμένου να κρίνει, κατά το στάδιο της εξέτασης της αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, εάν ορισμένο ζήτημα ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης που εγείρεται από έναν από τους διαδίκους πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προδικαστικής παραπομπής ενώπιον του Δικαστηρίου, απαιτείται να εξετάσει ορισμένα συναφή νομικά ζητήματα. Το αιτούν δικαστήριο πρέπει, μεταξύ άλλων, να εξετάσει εάν το δίκαιο της Ένωσης έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης, εάν ο ενδιαφερόμενος διάδικος ζητεί να υποβληθεί αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο επί της ερμηνείας κανόνα του δικαίου της Ένωσης και εάν πρέπει να υποβληθεί τέτοια αίτηση. Κατ' ουσίαν, κάτι τέτοιο θα απαιτούσε την επί της ουσίας εξέταση της αναιρέσεως ήδη από το στάδιο αυτό. Η προκρινόμενη από το Ustavno sodišče (Συνταγματικό Δικαστήριο) ερμηνεία όσον αφορά την υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ συνεπάγεται πλήρη μεταστροφή της προσέγγισης που ακολουθεί το αιτούν δικαστήριο στο πλαίσιο των αποφάσεών του επί των αιτήσεων για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως. Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως από το Δικαστήριο δεν θα είχε κανένα χρήσιμο αποτέλεσμα στο πλαίσιο της διαδικασίας για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, δεδομένου ότι μόνον κατά το στάδιο της επί της ουσίας εξέτασης της αιτήσεως αναιρέσεως είναι δυνατόν να καθοριστεί εάν το δίκαιο της Ένωσης έχει εφαρμογή στην επίμαχη υπόθεση και εάν απαιτείται ερμηνεία εκ μέρους του Δικαστηρίου.

27 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επίσης εάν, λαμβανομένης υπόψη της προβλεπόμενης από τον ZPP διαδικασίας για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι οι δικαστικές αποφάσεις κατά των οποίων δεν επιτρέπεται η άσκηση αναιρέσεως προέρχονται από εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου και το οποίο υποχρεούται, δυνάμει του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, να υποβάλει αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο.

28 Τέλος, σε περίπτωση που το Δικαστήριο κρίνει ότι το αιτούν δικαστήριο οφείλει να εκτιμήσει, ήδη κατά το στάδιο της εξέτασης της αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, εάν πρέπει να υποβληθεί στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί εάν η υποχρέωση αιτιολογήσεως που διατυπώνεται, μεταξύ άλλων, στη σκέψη 51 της απόφασης της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799), ισχύει και για τις αποφάσεις με τις οποίες απορρίπτεται αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως.

29 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ την έννοια ότι αντιτίθεται σε διατάξεις του [ZPP] δυνάμει των οποίων το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο), στο πλαίσιο διαδικασίας για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, δεν υποχρεούται να προβεί σε εκτίμηση του κατά πόσον υπέχει, κατόπιν αιτήματος διαδίκου περί υποβολής προδικαστικού ερωτήματος στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υποχρέωση υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο;

2) [Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο πρώτο ερώτημα,] [έ]χει το άρθρο 47 του Χάρτη, όσον αφορά την υποχρέωση αιτιολογήσεως των δικαστικών αποφάσεων, την έννοια ότι διαδικαστική απόφαση με την οποία απορρίπτεται αίτηση διαδίκου για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, σύμφωνα με τον [ZPP], συνιστά "δικαστική απόφαση" στην οποία πρέπει να εκτίθενται οι λόγοι για τους οποίους δεν πρέπει να γίνει δεκτό αίτημα διαδίκου περί υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο [Δικαστήριο] στην υπό κρίση υπόθεση;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

30 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου να αποφασίσει, στο πλαίσιο διαδικασίας εξέτασης αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως της οποίας η έκβαση εξαρτάται από τη σημασία του νομικού ζητήματος που εγείρει ένας από τους διαδίκους για την ασφάλεια δικαίου, την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου ή την εξέλιξή του, να απορρίψει μια τέτοια αίτηση χωρίς να εκτιμήσει εάν υποχρεούται να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα επί ζητήματος ερμηνείας ή κύρους διάταξης του δικαίου της Ένωσης το οποίο προβλήθηκε προς στήριξη της αιτήσεως αυτής.

31 Υπενθυμίζεται ότι, μολονότι η οργάνωση της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων της ίδρυσης, της σύνθεσης, των αρμοδιοτήτων και της λειτουργίας των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, εντούτοις, κατά την άσκηση της εν λόγω αρμοδιότητας, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν τις υποχρεώσεις που υπέχουν από το δίκαιο της Ένωσης (απόφαση της 11ης Ιουλίου 2024, Hann-Invest κ.λπ., C-554/21, C-622/21 και C-727/21, EU:C:2024:594, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

32 Επομένως, μολονότι το δίκαιο της Ένωσης δεν εμποδίζει, κατ' αρχήν, τα κράτη μέλη να θεσπίζουν διαδικασίες για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως ή άλλα συστήματα διαλογής ή «φιλτραρίσματος» των ενδίκων μέσων που ασκούνται ενώπιον των ανωτάτων εθνικών δικαστηρίων, εντούτοις, η εφαρμογή τέτοιων διαδικασιών ή συστημάτων πρέπει να είναι σύμφωνη με τις απαιτήσεις που απορρέουν από το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως δε από το άρθρο 267 ΣΛΕΕ.

33 Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η οποία αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του θεσπιζόμενου από τις Συνθήκες δικαιοδοτικού συστήματος, καθιερώνει διάλογο σε επίπεδο δικαιοδοτικών οργάνων μεταξύ του Δικαστηρίου και των δικαστηρίων των κρατών μελών με σκοπό τη διασφάλιση της ενότητας της ερμηνείας

του δικαίου της Ένωσης. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η διαδικασία προδικαστικής παραπομπής διασφαλίζει τη συνοχή, την πλήρη αποτελεσματικότητα και την αυτονομία του δικαίου της Ένωσης καθώς και, εν τέλει, τον ιδιάζοντα χαρακτήρα του [γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014, EU:C:2014:2454, σκέψη 176, και αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 27, και της 22ας Φεβρουαρίου 2022, RS (Αποτέλεσμα των αποφάσεων συνταγματικού δικαστηρίου), C-430/21, EU:C:2022:99, σκέψη 73].

34 Εφόσον δεν χωρεί κανένα ένδικο μέσο του εσωτερικού δικαίου κατά της απόφασης εθνικού δικαστηρίου, το δικαστήριο αυτό υποχρεούται, κατ' αρχήν, όταν ανακύπτει ενώπιόν του ζήτημα ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης ή κύρους πράξης του παράγωγου δικαίου, να το παραπέμψει στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ (πρβλ. αποφάσεις της 18ης Ιουλίου 2013, Consiglio Nazionale dei Geologi, C-136/12, EU:C:2013:489, σκέψη 25, της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 32, και της 22ας Δεκεμβρίου 2022, Airbnb Ireland και Airbnb Payments UK, C-83/21, EU:C:2022:1018, σκέψη 79).

35 Η υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου να υποβάλλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα εντάσσεται στο πλαίσιο της συνεργασίας, η οποία έχει θεσπιστεί προς διασφάλιση της ορθής εφαρμογής και της ομοιόμορφης ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης στο σύνολο των κρατών μελών, μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων, υπό την ιδιότητά τους ως δικαστηρίων που είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, και του Δικαστηρίου. Η υποχρέωση αυτή αποσκοπεί, μεταξύ άλλων, στην αποτροπή του ενδεχομένου διαμόρφωσης στα κράτη μέλη εθνικής νομολογίας μη συμβατής με τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης [αποφάσεις της 24ης Μαΐου 1977, Hoffmann-La Roche, 107/76, EU:C:1977:89, σκέψη 5, της 4ης Ιουνίου 2002, Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, σκέψη 14, και της 4ης Οκτωβρίου 2018, Επιτροπή κατά Γαλλίας (Φόρος κινητών αξιών), C-416/17, EU:C:2018:811, σκέψη 109].

36 Τα εθνικά δικαστήρια των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εθνικού δικαίου απαλλάσσονται από την υποχρέωση που προβλέπει το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ μόνον εφόσον διαπιστώσουν ότι το ανακύψαν ζήτημα δεν είναι κρίσιμο ή ότι η επίμαχη διάταξη του δικαίου της Ένωσης έχει ήδη ερμηνευθεί από το Δικαστήριο ή ότι η ορθή ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης παρίσταται τόσο προφανής ώστε να μην καταλείπει περιθώριο για καμία εύλογη αμφιβολία (αποφάσεις της 6ης Οκτωβρίου 1982, Cilfit κ.λπ., 283/81, EU:C:1982:335, σκέψη 21, και της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 33).

37 Τα εν λόγω εθνικά δικαστήρια οφείλουν να αξιολογούν, με ιδία ευθύνη, κατά τρόπο ανεξάρτητο και με όλη την απαιτούμενη προσοχή, εάν υποχρεούνται να παραπέμψουν στο Δικαστήριο ζήτημα σχετικό με το δίκαιο της Ένωσης που έχει ανακύψει ενώπιόν τους ή εάν, αντιθέτως, συντρέχει μια από τις περιπτώσεις περί των οποίων έγινε λόγος στην προηγούμενη σκέψη, οι οποίες τα απαλλάσσουν από την υποχρέωση αυτή (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Σεπτεμβρίου 2005, Intermodal Transports, C-495/03, EU:C:2005:552, σκέψη 37, και της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

38 Επομένως, όταν συντρέχει μια από τις περιπτώσεις αυτές, τα εθνικά δικαστήρια δεν υποχρεούνται να υποβάλουν προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ακόμη και αν το ζήτημα σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος διάταξης του δικαίου

της Ένωσης εγείρεται από διάδικο στην ενώπιόν τους διαδικασία (πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

39 Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι οι αποφάσεις εθνικού δικαστηρίου οι οποίες μπορούν να προσβληθούν από τους διαδίκους ενώπιον του ανωτάτου εθνικού δικαστηρίου δεν προέρχονται από «εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Το γεγονός ότι η επί της ουσίας εξέταση αιτιάσεων οι οποίες, όπως στην υπόθεση της κύριας δίκης, εγείρονται στο πλαίσιο αναιρέσεως εξαρτάται από διαδικασία παροχής εκ μέρους του ανωτάτου εθνικού δικαστηρίου άδειας προς άσκηση αναιρέσεως δεν έχει ως αποτέλεσμα να στερεί από τους διαδίκους τη δυνατότητα άσκησης ενδίκων μέσων (πρβλ. αποφάσεις της 4ης Ιουνίου 2002, Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, σκέψη 16, και της 16ης Δεκεμβρίου 2008, Cartesio, C-210/06, EU:C:2008:723, σκέψη 76). Επομένως, η ύπαρξη τέτοιας διαδικασίας δεν μπορεί να μετατρέψει το κατώτερο δικαστήριο του οποίου η απόφαση δύναται να προσβληθεί με αναίρεση σε εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου και το οποίο υποχρεούται, κατά συνέπεια, δυνάμει του άρθρου 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

40 Αντιθέτως, η υποχρέωση αυτή βαρύνει τα ανώτατα εθνικά δικαστήρια, όπως το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο), υπό την επιφύλαξη όσων υπομνήσθηκαν στη σκέψη 36 της παρούσας απόφασης.

41 Εν προκειμένω, από το άρθρο 367a, παράγραφος 1, του ZPP καθώς και από τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι, προκειμένου να κρίνει εάν πρέπει να επιτραπεί η άσκηση αναιρέσεως, το δικαστήριο αυτό εξετάζει εάν η ενώπιόν του υπόθεση εγείρει σημαντικό νομικό ζήτημα για την ασφάλεια δικαίου, την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου ή την εξέλιξή του.

42 Εντούτοις, επισημαίνεται ότι οι συγκεκριμένες περιπτώσεις που προβλέπονται στη διάταξη αυτήν αφορούν αποκλειστικώς καταστάσεις στις οποίες, όσον αφορά το ανακύπτον νομικό ζήτημα, είτε η απόφαση δευτεροβάθμιου εθνικού δικαστηρίου αποκλίνει από τη νομολογία του ανώτατου εθνικού δικαστηρίου, είτε δεν υφίσταται νομολογία του ανώτατου εθνικού δικαστηρίου, είτε η νομολογία του δικαστηρίου αυτού ή των ανωτέρων εθνικών δικαστηρίων δεν είναι ομοιόμορφη. Αντιθέτως, καμία από τις περιπτώσεις αυτές δεν αφορά το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως δε την εξέλιξη της νομολογίας του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί του ζητήματος που εγείρεται προς στήριξη αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως.

43 Όπως αναφέρει το αιτούν δικαστήριο, το ίδιο ερμηνεύει την εν λόγω διάταξη υπό την έννοια ότι δεν υποχρεούται να εκτιμήσει, κατά το στάδιο της εξέτασης της αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, εάν, κατά το στάδιο της αναιρετικής διαδικασίας, θα πρέπει να υποβληθεί στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως επί ζητήματος σχετικού με το δίκαιο της Ένωσης το οποίο έχει προβληθεί προς στήριξη της αιτήσεως αυτής.

44 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει, επιπλέον, ότι, όταν δεν παρέχεται άδεια προς άσκηση αναιρέσεως, η απορριπτική απόφαση περατώνει οριστικά τη δίκη. Στην περίπτωση αυτή, η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης από το κατώτερο δικαστήριο θα μπορούσε να επικρατήσει στην οικεία εθνική έννομη τάξη, ακόμη και αν το ζήτημα που προβάλλεται προς στήριξη της αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως θα δικαιολογούσε την προδικαστική παραπομπή στο Δικαστήριο.

45 Επομένως, μια τέτοια εθνική ρύθμιση ή πρακτική μπορεί να οδηγήσει σε κατάσταση στην οποία ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία ή το κύρος διάταξης του δικαίου της Ένωσης, μολονότι έχει τεθεί από διάδικο ενώπιον του Vrhovno sodišče (Ανωτάτου Δικαστηρίου) ή θα έπρεπε να έχει τεθεί από το δικαστήριο αυτό λαμβανομένου υπόψη του νομικού ζητήματος που εγείρει ο εν λόγω διάδικος και μολονότι δεν εμπίπτει στις εξαιρέσεις περί των οποίων έγινε λόγος στη σκέψη 36 της παρούσας απόφασης, εντούτοις, δεν υποβάλλεται στο Δικαστήριο, κατά παράβαση της υποχρεώσεως που υπέχει το εθνικό αυτό δικαστήριο από το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

46 Μια τέτοια κατάσταση, όμως, είναι ικανή να υπονομεύσει την αποτελεσματικότητα του συστήματος συνεργασίας μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου που καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ καθώς και την επίτευξη των σκοπών τους οποίους επιδιώκει το άρθρο αυτό, ιδίως δε του σκοπού που συνίσταται στην αποτροπή του ενδεχομένου να διαμορφωθεί στα κράτη μέλη εθνική νομολογία μη συμβατή με τους κανόνες του δικαίου της Ένωσης.

47 Η ερμηνεία αυτή δεν ανατρέπεται από τη νομολογία που απορρέει από τις αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 2017, Aquino (C-3/16, EU:C:2017:209, σκέψη 56), και της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi (C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 61), κατά την οποία εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου δύναται να μην υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο για λόγους απαραδέκτου απτόμενους της διαδικασίας ενώπιον του δικαστηρίου αυτού, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας.

48 Πράγματι, η πρώτη από τις αποφάσεις αυτές αφορούσε εθνικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο είναι απαράδεκτος λόγος αναιρέσεως όταν βάλλει κατά ενός μόνο στοιχείου της αιτιολογίας της αναιρεσιβαλλομένης απόφασης, ενώ τα λοιπά στοιχεία της αιτιολογίας μπορούν αφ' εαυτών να δικαιολογήσουν την εν λόγω απόφαση (απόφαση της 15ης Μαρτίου 2017, Aquino, C-3/16, EU:C:2017:209, σκέψη 54). Η δεύτερη από τις εν λόγω αποφάσεις αφορούσε εθνικό κανόνα κατά τον οποίο ένα νέο ζήτημα που εγείρει διάδικος μετά την άσκηση ενδίκου μέσου ενώπιον του δικαστηρίου τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας πρέπει να κηρύσσεται απαράδεκτο λόγω του ότι μεταβάλλει το αντικείμενο της διαφοράς (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 60).

49 Οι υποθέσεις επί των οποίων εκδόθηκαν οι μνημονευθείσες στην προηγούμενη σκέψη αποφάσεις αφορούσαν εθνικούς κανόνες που θέσπιζαν προϋποθέσεις παραδεκτού αμιγώς δικονομικής φύσεως η μη τήρηση των οποίων εμπόδιζε το εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας να εξετάσει επί της ουσίας την αίτηση αναιρέσεως.

50 Σε αντίθεση με τους κανόνες αυτούς, κριτήριο όπως το προβλεπόμενο στο άρθρο 367a, παράγραφος 1, του ZPP για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως απαιτεί από το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο) να εξετάσει τη σημασία που έχει το εγειρόμενο προς στήριξη της εν λόγω αιτήσεως νομικό ζήτημα για την ασφάλεια δικαίου, την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου ή την εξέλιξή του.

51 Κατόπιν της διευκρίνισης αυτής, από πάγια νομολογία προκύπτει επίσης ότι η αρχή της σύμφωνης προς το δίκαιο της Ένωσης ερμηνείας του εθνικού δικαίου επιβάλλει στα εθνικά δικαστήρια, τηρουμένης ιδίως της απαγόρευσης contra legem ερμηνείας του εθνικού δικαίου, να πράττουν ό,τι είναι δυνατό εντός των ορίων της αρμοδιότητάς τους, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο του εσωτερικού δικαίου και εφαρμόζοντας τις αναγνωρισμένες από το δίκαιο αυτό μεθόδους ερμηνείας, προκειμένου να διασφαλίζουν την πλήρη αποτελεσματικότητα της επίμαχης διάταξης του δικαίου της Ένωσης και να καταλήγουν σε λύση σύμφωνη με τον σκοπό

τον οποίο επιδιώκει η διάταξη αυτή [πρβλ. αποφάσεις της 5ης Οκτωβρίου 2004, Pfeiffer κ.λπ., C-397/01 έως C-403/01, EU:C:2004:584, σκέψεις 118 και 119, της 29ης Ιουνίου 2017, Popławski, C-579/15, EU:C:2017:503, σκέψεις 31 έως 34, και της 11ης Ιουλίου 2024, Skarb Państwa (Ασήμαντη καθυστέρηση πληρωμής ή απαίτηση αμελητέου ποσού), C-279/23, EU:C:2024:605, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

52 Η απαίτηση σύμφωνης ερμηνείας περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την υποχρέωση των εθνικών δικαστηρίων να τροποποιούν, εάν παρίσταται ανάγκη, την πάγια νομολογία τους όταν αυτή στηρίζεται σε ερμηνεία του εθνικού δικαίου η οποία δεν συμβιβάζεται με τους σκοπούς του δικαίου της Ένωσης. Ως εκ τούτου, δεν θα ήταν ορθή η κρίση εθνικού δικαστηρίου ότι αδυνατεί να ερμηνεύσει εθνική διάταξη σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης για τον λόγο και μόνον ότι η διάταξη αυτή έχει ερμηνευθεί παγίως κατά τρόπο μη συνάδοντα προς το δίκαιο της Ένωσης [πρβλ. αποφάσεις της 19ης Απριλίου 2016, DI, C-441/14, EU:C:2016:278, σκέψεις 33 και 34, της 17ης Απριλίου 2018, Egenberger, C-414/16, EU:C:2018:257, σκέψεις 72 και 73, και της 11ης Ιουλίου 2024, Skarb Państwa (Ασήμαντη καθυστέρηση πληρωμής ή απαίτηση αμελητέου ποσού), C-279/23, EU:C:2024:605, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

53 Λαμβανομένου υπόψη ότι η ερμηνεία του εθνικού δικαίου εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα των εθνικών δικαστηρίων, απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει εάν είναι δυνατόν να ερμηνεύσει την επίμαχη στη διαφορά της κύριας δίκης εθνική ρύθμιση σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 267 ΣΛΕΕ. Πάντως, το Δικαστήριο οφείλει να παράσχει στο αιτούν δικαστήριο ορισμένες χρήσιμες ενδείξεις υπό το πρίσμα των στοιχείων που περιλαμβάνονται στην απόφαση περί παραπομπής [πρβλ. απόφαση της 9ης Απριλίου 2024, Profi Credit Polska (Επανάληψη της διαδικασίας που περατώθηκε με τελεσίδικη απόφαση), C-582/21, EU:C:2024:282, σκέψη 64].

54 Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από τις πληροφορίες που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο σχετικά με τις εξελίξεις που απορρέουν από τη νομολογία του Ustavno sodišče (Συνταγματικού Δικαστηρίου) περί της οποίας γίνεται λόγος στη σκέψη 24 της παρούσας απόφασης, φαίνεται ότι είναι δυνατή η σύμφωνη με το δίκαιο της Ένωσης ερμηνεία της επίμαχης στην κύρια δίκη εθνικής ρύθμισης.

55 Συναφώς, επισημαίνεται ότι οι επίμαχες στην κύρια δίκη διατάξεις του ZPP δεν φαίνεται να απαγορεύουν στο Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο) να εκτιμήσει, στο πλαίσιο της διαδικασίας εξέτασης αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, εάν το ζήτημα σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος διάταξης του δικαίου της Ένωσης που εγείρεται προς στήριξη της αιτήσεως αυτής καθιστά αναγκαία την προδικαστική παραπομπή στο Δικαστήριο ή εάν, αντιθέτως, εμπίπτει σε μία από τις εξαιρέσεις που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 36 της παρούσας απόφασης.

56 Ειδικότερα, η απαρίθμηση των περιπτώσεων του άρθρου 367a, παράγραφος 1, του ZPP δεν φαίνεται να είναι εξαντλητική. Υπό τις συνθήκες αυτές, η ανωτέρω διάταξη φαίνεται να μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο σύμφωνο προς την προβλεπόμενη στο άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ υποχρέωση, υπό την έννοια ότι το κριτήριο σχετικά με τη σημασία του ανακύπτοντος νομικού ζητήματος για την ασφάλεια δικαίου, την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου ή την εξέλιξή του, το οποίο προβλέπεται στην εν λόγω εθνική διάταξη, περιλαμβάνει την περίπτωση κατά την οποία ο διάδικος που ζητεί να του παρασχεθεί άδεια προς άσκηση αναιρέσεως εγείρει ζήτημα σχετικό με την ερμηνεία ή το κύρος διάταξης του δικαίου της Ένωσης το οποίο δεν εμπίπτει σε καμία από τις εξαιρέσεις που παρατίθενται στη σκέψη 36 της παρούσας

απόφασης και το οποίο καθιστά, κατά συνέπεια, αναγκαία την προδικαστική παραπομπή στο Δικαστήριο, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών που επιδιώκει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, όπως υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 33 έως 35 της παρούσας απόφασης.

57 Η εκτίμηση περί της οποίας γίνεται λόγος στη σκέψη 55 της παρούσας απόφασης δεν συνεπάγεται διεξοδικότερη εξέταση από εκείνη στην οποία οφείλει να προβεί το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο) δυνάμει του άρθρου 367a, παράγραφος 1, και του άρθρου 367b, παράγραφος 4, του ZPP, δεδομένου ότι η εκτίμηση αυτή απαιτεί απλώς να εξακριβώσει το εν λόγω δικαστήριο κατά πόσον το εγερθέν ζήτημα είναι κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς της οποίας έχει επιληφθεί και, ενδεχομένως, να εξετάσει εάν είναι αναγκαίο να ζητήσει από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τη διάταξη του δικαίου της Ένωσης την οποία αφορά το ζήτημα αυτό, για τον λόγο ότι το τελευταίο δεν εμπίπτει σε καμία από τις εξαιρέσεις που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως.

58 Πρέπει επίσης να υπογραμμιστεί ότι η υποχρέωση την οποία υπέχει, πλην των περιπτώσεων των εξαιρέσεων αυτών, από το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, το εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου δεν θίγει την αρμοδιότητά του να αποφασίζει σε ποιο στάδιο της εθνικής δίκης πρέπει να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο (πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 56 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επιπλέον, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει εάν είναι προς το συμφέρον της ορθής απονομής της δικαιοσύνης να υποβληθεί το ερώτημα αυτό μόνον κατόπιν κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως (πρβλ. απόφαση της 1ης Φεβρουαρίου 2017, Tolley, C-430/15, EU:C:2017:74, σκέψη 32).

59 Επομένως, εναπόκειται σε ανώτατο εθνικό δικαστήριο το οποίο επιλαμβάνεται αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως και υπέχει υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής ενώπιον του Δικαστηρίου να αποφασίσει εάν η παραπομπή αυτή πρέπει να γίνει κατά το στάδιο της εξέτασης της εν λόγω αιτήσεως ή σε μεταγενέστερο στάδιο (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 4ης Ιουνίου 2002, Lyckeskog, C-99/00, EU:C:2002:329, σκέψη 18). Εάν αποφασίσει να υποβάλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως κατά το στάδιο της εξέτασης της αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, οφείλει να αναστείλει την εξέταση της αιτήσεως αυτής εν αναμονή της προδικαστικής αποφάσεως και, στη συνέχεια, να κρίνει, βάσει της απόφασης αυτής, εάν πρέπει να επιτρέψει την άσκηση αναιρέσεως.

60 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου να αποφασίσει, στο πλαίσιο διαδικασίας εξέτασης αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως της οποίας η έκβαση εξαρτάται από τη σημασία του νομικού ζητήματος που εγείρει ένας από τους διαδίκους για την ασφάλεια δικαίου, την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου ή την εξέλιξή του, να απορρίψει μια τέτοια αίτηση χωρίς να εκτιμήσει εάν υποχρεούται να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα επί ζητήματος ερμηνείας ή κύρους διάταξης του δικαίου της Ένωσης το οποίο προβλήθηκε προς στήριξη της αιτήσεως αυτής.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

61 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα

μέσα του εσωτερικού δικαίου οφείλει να εκθέσει, στην απόφαση με την οποία απορρίπτει αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, η οποία περιλαμβάνει αίτημα υποβολής στο Δικαστήριο προδικαστικού ερωτήματος σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος διάταξης του δικαίου της Ένωσης, τους λόγους για τους οποίους δεν υποβάλλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως.

62 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι από το σύστημα που καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, προκύπτει ότι, οσάκις εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου εκτιμά ότι απαλλάσσεται από την υποχρέωση υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, διότι συντρέχει μια από τις τρεις περιπτώσεις που μνημονεύονται στη σκέψη 36 της παρούσας απόφασης, από το σκεπτικό της απόφασής του πρέπει να προκύπτει είτε ότι το ανακύψαν ζήτημα σχετικά με το δίκαιο της Ένωσης δεν είναι κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς, είτε ότι η ερμηνεία της επίμαχης διάταξης του δικαίου της Ένωσης βασίζεται στη νομολογία του Δικαστηρίου, είτε ότι, ελλείψει τέτοιας νομολογίας, η ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης παρίσταται τόσο προφανής για το εθνικό δικαστήριο τελευταίου βαθμού δικαιοδοσίας ώστε να μην καταλείπει περιθώριο εύλογης αμφιβολίας (απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2021, Consorzio Italian Management και Catania Multiservizi, C-561/19, EU:C:2021:799, σκέψη 51).

63 Από την απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα προκύπτει δε ότι, υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής λόγου απαραδέκτου αμιγώς δικονομικής φύσεως, όπως αυτοί περί των οποίων γίνεται λόγος στη σκέψη 49 της παρούσας απόφασης, ανώτατο εθνικό δικαστήριο όπως το Vrhovno sodišče (Ανώτατο Δικαστήριο) δεν μπορεί να απορρίψει αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως με την οποία εγείρεται ζήτημα σχετικό με την ερμηνεία ή το κύρος διάταξης του δικαίου της Ένωσης χωρίς προηγουμένως να εκτιμήσει εάν υποχρεούται να παραπέμψει το σχετικό ζήτημα στο Δικαστήριο ή εάν το ζήτημα αυτό εμπίπτει σε κάποια από τις εξαιρέσεις που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 36 της παρούσας απόφασης.

64 Επομένως, όταν το ανώτατο εθνικό δικαστήριο αποφασίζει να απορρίψει μια τέτοια αίτηση βάσει κάποιας από τις εξαιρέσεις αυτές, η απόφασή του πρέπει να τηρεί την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπομνήσθηκε στη σκέψη 62 της παρούσας απόφασης.

65 Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, έχει την έννοια ότι εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου οφείλει να εκθέσει, στην απόφαση με την οποία απορρίπτει αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, η οποία περιλαμβάνει αίτημα υποβολής στο Δικαστήριο προδικαστικού ερωτήματος σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος διάταξης του δικαίου της Ένωσης, τους λόγους για τους οποίους δεν υποβάλλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ήτοι είτε ότι το ερώτημα αυτό δεν είναι κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς, είτε ότι η επίμαχη διάταξη του δικαίου της Ένωσης έχει ήδη ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, είτε ότι η ορθή ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης είναι τόσο προφανής ώστε να μην καταλείπει περιθώριο εύλογης αμφιβολίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

66 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαίνεται:

1) **Το άρθρο 267, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει σε εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου να αποφασίσει, στο πλαίσιο διαδικασίας εξέτασης αιτήσεως για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως της οποίας η έκβαση εξαρτάται από τη σημασία του νομικού ζητήματος που εγείρει ένας από τους διαδίκους για την ασφάλεια δικαίου, την ομοιόμορφη εφαρμογή του δικαίου ή την εξέλιξή του, να απορρίψει μια τέτοια αίτηση χωρίς να εκτιμήσει εάν υποχρεούται να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα επί ζητήματος ερμηνείας ή κύρους διάταξης του δικαίου της Ένωσης το οποίο προβλήθηκε προς στήριξη της αιτήσεως αυτής.**

2) **Το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει την έννοια ότι εθνικό δικαστήριο του οποίου οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου οφείλει να εκθέσει, στην απόφαση με την οποία απορρίπτει αίτηση για την παροχή άδειας προς άσκηση αναιρέσεως, η οποία περιλαμβάνει αίτημα υποβολής στο Δικαστήριο προδικαστικού ερωτήματος σχετικά με την ερμηνεία ή το κύρος διάταξης του δικαίου της Ένωσης, τους λόγους για τους οποίους δεν υποβάλλει αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ήτοι είτε ότι το ερώτημα αυτό δεν είναι κρίσιμο για την επίλυση της διαφοράς, είτε ότι η επίμαχη διάταξη του δικαίου της Ένωσης έχει ήδη ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, είτε ότι η ορθή ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης είναι τόσο προφανής ώστε να μην καταλείπει περιθώριο εύλογης αμφιβολίας.**

(υπογραφές)